
Sylwia DYRDA-MACIAŁEK

Państwowa Wyższa Szkoła Techniczno-Ekonomiczna im. ks. Bronisława Markiewicza
w Jarosławiu

DZIAŁANIA ZWIĄZKU GMIN TURYSTYCZNYCH POGÓRZA DYNOWSKIEGO JAKO PRZYKŁAD ZAANGAŻOWANIA LOKALNYCH SAMORZĄDÓW W KSZTAŁTOWANIE PROFILU TURYSTYCZNEGO GMIN

Streszczenie

Kształtowanie turystycznego profilu gminy wymaga od władz samorządowych wdrożenia modelu zarządzania ukierunkowanego na rozwój funkcji turystycznej, a w szczególności: tworzenia korzystnych warunków dla kreacji lokalnych produktów turystycznych, aktywizowania podmiotów lokalnego rynku turystycznego, stymulowania rozwoju infrastruktury turystycznej i paraturystycznej, dbałości o posiadane walory przyrodnicze i kulturowe, a przede wszystkim intensywnej promocji gminy jako atrakcyjnego obszaru recepcji turystycznej. Dla zwiększenia efektywności tych działań, samorządy gminne mogą tworzyć związki gmin turystycznych, czego przykładem jest funkcjonowanie Związku Gmin Turystycznych Pogórza Dynowskiego. Celem niniejszego opracowania jest przedstawienie działań Związku wspierających rozwój funkcji turystycznej gmin członkowskich, ze szczególnym uwzględnieniem promocji ich atrakcyjności turystycznej, a także, oparta na wynikach badań bezpośrednich, analiza popularności turystycznej Pogórza Dynowskiego oraz ocena funkcjonowania strony internetowej Związku jako podstawowego narzędzia promocji tego obszaru recepcji.

Słowa kluczowe: samorząd, gmina, funkcja turystyczna, obszar recepcji turystycznej, promocja turystyki

ACTIVITIES OF THE TOURISM COMMUNITY OF THE DYNÓW FOOTHILLS AS AN EXAMPLE OF INVOLVEMENT OF LOCAL SELF-GOVERNMENTS IN THE FORMING OF THE TOURIST PROFILE OF COMMUNES

Summary

Shaping the tourist profile of the commune requires local authorities to implement a management model focused on the development of the tourist function, in particular: creating favorable conditions for the creation of local tourist products, activating the entities of the local tourist market, stimulating the development of tourist infrastructure and tourism, care for the natural and cultural values, and primarily an intensive promotion of the commune as an attractive tourist reception area. To increase the efficiency of these activities, municipal governments can form associations of tourist municipalities, an example of which is the functioning of the Association of Tourist Municipalities of the Dynów Foothills. The purpose of this study is to present the Association's activities supporting the development of the tourist function of member municipalities, with particular emphasis on the promotion of their tourist attractiveness, as well as, based on the results of direct research, an analysis of the tourist popularity of the Dynów Foothills and an assessment of the functioning of the Association website as the basic tool for promoting this reception area.

Keywords: local government, commune, tourist function, tourist reception area, tourism promotion

1. Wprowadzenie

Zmieniające się podejście do istoty profilu turystycznego gminy implikuje poszukiwanie rozwiązań stymulujących rozwój funkcji turystycznej również na tych obszarach, które wcześniej nie były oceniane jako atrakcyjne turystycznie. Funkcję turystyczną gminy można zdefiniować jako działalność społeczno-ekonomiczną ukierunkowaną na obsługę ruchu turystycznego i zaspokajanie potrzeb turystów [Durydiwka 2012, s. 106]. Rozwój funkcji turystycznej gminy jest uzależniony od wielu czynników endogenicznych i egzogenicznych, wśród których należałoby wyróżnić: atrakcyjność walorów przyrodniczych i antropogenicznych, zagospodarowanie turystyczne oraz zasoby ludzkie umożliwiające wykorzystanie tych walorów, organizacja obsługi ruchu turystycznego, dostępność komunikacyjna oraz aktywność instytucji i organizacji bezpośrednio związanych z turystyką [Kuźniar 2013, s. 258].

Proces kształtowania turystycznego profilu gminy jest uzależniony głównie od jej położenia, uwarunkowań historycznych – tradycji i doświadczenia, walorów i atrakcji turystycznych zlokalizowanych na jej obszarze, zagospodarowania turystycznego oraz lokalnej przedsiębiorczości, a przede wszystkim od modelu zarządzania gminą [Dyrda, Maciałek 2011, s. 14, Pasieczny 2008, s. 205]. Szczególną rolę w kształtowaniu profilu turystycznego gmin, poprzez programowanie rozwoju turystyki, przygotowanie przestrzeni turystycznej gminy oraz jej mieszkańców do pełnienia funkcji turystycznej oraz promocję gminnego obszaru recepcji turystycznej [Kaper 2016, s. 69; Majewska 2012, s. 96], odgrywają lokalne samorządy oraz związki międzygminne, takie jak Związek Gmin Turystycznych Pogórza Dynowskiego.

Cel niniejszego opracowania sformułowano jako:

- ◆ przedstawienie działań Związku Gmin Turystycznych Pogórza Dynowskiego wspierających rozwój funkcji turystycznej gmin członkowskich, ze szczególnym uwzględnieniem promocji ich atrakcyjności turystycznej,
- ◆ diagnozę popularności turystycznej Pogórza Dynowskiego,
- ◆ analizę i ocenę funkcjonowania strony internetowej Związku jako podstawowego narzędzia promocji tego obszaru recepcji.

Cel ten został zrealizowany na podstawie literatury przedmiotu, informacji z oficjalnej strony internetowej Związku Gmin Turystycznych Pogórza Dynowskiego oraz wyników badań własnych.

2. Związek Gmin Turystycznych Pogórza Dynowskiego – podmiot wspierający rozwój funkcji turystycznej zrzeszonych gmin

Pogórze Dynowskie to bogaty w walory przyrodnicze i kulturowe obszar recepcji turystycznej, którego popularność pozostaje od lat na niezadawalającym poziomie, o czym świadczą wyniki badań bezpośrednich [Dyrda, Maciałek 2011, s. 14; Dyrda 2014, s. 270]. Lokalne władze samorządowe, doceniając znaczenie turystyki dla wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich, podejmują działania kształtujące profil turystyczny gmin położonych na Pogórzu Dynowskim. Dla wspólnej realizacji zadań publicznych z zakresu ochrony środowiska i rozwoju turystyki, w 1996 r. został utworzony Związek Gmin Turystycznych Pogórza Dynowskiego [www.pogorzedynowskie.pl, dostęp: 17.09.2019]. Związek, w skład którego wchodzi gminy: Dubiecko, Dydnia, Dynów – miejska, Dynów – wiejska, Krzywca oraz Nozdrzec, tworzy płaszczyznę współdziałania władz gminnych obejmującego:

- ◆ budowę i rozbudowę infrastruktury turystycznej i około turystycznej,
- ◆ przedsięwzięcia ukierunkowane na ochronę środowiska naturalnego oraz dziedzictwa kulturowego,
- ◆ edukację krajoznawczą i ekologiczną.

Podejmowane przez Związek inicjatywy lokalne mają na celu aktywizację współpracy samorządów gminnych z ośrodkami kultury, organizacjami społecznymi i pozarządowymi oraz z placówkami oświatowymi w zakresie organizowania corocznych imprez turystycznych i kulturalnych, promocji regionu oraz edukacji proekologicznej [www.pogorzedynowskie.pl, dostęp: 17.09.2019].

Szczególne znaczenie dla rozwoju funkcji turystycznej gmin zrzeszonych w Związku miało wdrożenie Programu Błękitny San, ukierunkowanego na ochronę środowiska naturalnego rzeki San i jej nadrzecza oraz aktywizację przedsięwzięć związanych z promocją tego obszaru recepcji turystycznej. Projekty proekologiczne, polegające głównie na budowie i modernizacji kolektorów sanitarnych oraz oczyszczalni ścieków, sprzyjają ochronie walorów przyrodniczych Pogórza Dynowskiego, a tym samym podnoszą atrakcyjność turystyczną tego obszaru. W ramach realizacji Programu zorganizowano 16 konferencji naukowo-technicznych poświęconych ochronie środowiska oraz uwarunkowaniom rozwoju turystyki wiejskiej.

Znaczącą barierę kształtowania profilu turystycznego gmin związkowych stanowi wspomniana wcześniej słaba rozpoznawalność Pogórza Dynowskiego oraz jego walorów turystycznych. Wskazuje to na konieczność intensyfikacji działań promujących ten obszar recepcji turystycznej. Związek Gmin Turystycznych Pogórza Dynowskiego stara się popularyzować atrakcyjność turystyczną obszaru swojego działania, wykorzystując zróżnicowane narzędzia promocji. Na uwagę zasługuje wspólny projekt ZGTPD oraz Towarzystwa Przyjaciół Ziemi Dubieckiej, współfinansowany środkami Wojewody Podkarpackiego, czyli Ekomuzeum *Kraina Błękitnego Sanu*, obejmujące 79 atrakcyjnych turystycznie obiektów, położonych w gminach: Dydnia, Dubiecko, Dynów – wiejska, Dynów – miejska, Krzywca oraz Nozdrzec [www.ekomuzeum.pogorzedynowskie.pl, dostęp: 11.12.2019]. Szczególnie ważnym instrumentem promocji walorów turystycznych gmin, o największym zasięgu oraz liczbie potencjalnych odbiorców, jest oficjalna strona internetowa Związku [www.pogorzedynowskie.pl, dostęp: 17.09.2019].

3. Analiza strony internetowej Związku Gmin Turystycznych Pogórza Dynowskiego

Rosnące znaczenie Internetu, jako kanału komunikacji marketingowej każdej organizacji z otoczeniem, determinuje konieczność korzystania z tego medium w promocji obszaru recepcji turystycznej. Gminy zrzeszone w Związku Gmin Turystycznych Pogórza Dynowskiego zamieszczają na swoich stronach internetowych informacje dla potencjalnych turystów, ale forma i zakres tych informacji są bardzo zróżnicowane. Niektóre z gminnych stron internetowych zawierają rozbudowaną zakładkę zawierającą szczegółowe informacje dotyczące walorów i atrakcji turystycznych gminy oraz występującej na jej terenie bazy turystycznej i paraturystycznej. Można również wskazać gminne strony internetowe zawierające

bardzo ograniczone i trudne do odnalezienia informacji turystyczne. Należy jednak zauważyć, że na oficjalnych stronach internetowych wszystkich gmin członkowskich ZGTPD [www.dubiecko.pl; www.gminadydnia.pl; www.gmina.dynow.pl; www.dynow.pl; www.krzywca.pl; www.nozdrzec.pl, dostęp: 17.09.2019] są zamieszczone linki do strony internetowej Związku [www.pogorzedynowskie.pl, dostęp: 17.09.2019], co oznacza, że strona ta stała się podstawowym instrumentem promocji turystycznej gmin Pogórza Dynowskiego.

Strona internetowa Związku Gmin Turystycznych Pogórza Dynowskiego została pomyślana jako kompendium wiedzy o przestrzeni turystycznej gmin związkowych oraz informacji praktycznych przydatnych potencjalnemu turyście. Ponadto są tutaj zamieszczone materiały przybliżające cele, zadania, zakres działalności Związku oraz informacje o realizowanych programach i projektach, a także przegląd aktualnych lokalnych wydarzeń. Konstrukcja strony jest przejrzysta, a prezentowane informacje są zawarte w takich zakładkach, jak:

- ◆ *Związek Gmin,*
- ◆ *Aktualności,*
- ◆ *Dla Turysty,*
- ◆ *Mapa Trasy Rowerowej,*
- ◆ *Błękitny San,*
- ◆ *Zdjęcia i Filmy,*
- ◆ *Wydawnictwa.*

W tabelach 1–5 przedstawiono strukturę, przedmiot oraz zakres materiałów informacyjnych zawartych w zakładkach promujących Pogórze Dynowskie jako obszar recepcji turystycznej.

Tabela 1. Struktura i treść zakładki *Dla Turysty* na oficjalnej stronie internetowej ZGTPD

Elementy składowe zakładki	Przedmiot i zakres prezentowanych materiałów informacyjnych
Baza adresowa	Obiekty położone na terenie gmin: Dynów (wiejska), Dynów (miejska), Dubiecko, Dydnia, Krzywca, Nozdrzec. Apteki, punkty apteczne. Banki, bankomaty. Bezpieczeństwo. Biblioteki. Gastronomia. Gospodarstwa agroturystyczne. Hotele i pensjonaty. Jazda konna. Kościoły i parafie. Muzea i galerie. Opieka medyczna. Ośrodki kultury. Placówki oświatowe. Poła namiotowe i biwakowe. Urzędy gmin. Urzędy pocztowe. Usługi motoryzacyjne, pomoc drogowa. Wędkarstwo. Wyciągi narciarskie. Wypożyczalnie sprzętu.
Co warto zobaczyć	Szczegółowy opis interesujących miejsc w gminach: Dynów (wiejska), Dynów (miejska), Dubiecko, Dydnia, Krzywca, Nozdrzec, obejmujący położenie i krajobraz, walory przyrodnicze i kulturowe (w tym zabytki), uzupełniony fotografiami.

Tabela 1 (cd.). Struktura i treść zakładki *Dla Turysty* na oficjalnej stronie internetowej ZGTPD

Elementy składowe zakładki	Przedmiot i zakres prezentowanych materiałów informacyjnych
Trasy rowerowe	Szczegółowy opis sześciu tras rowerowych: <i>Spod Izdebnika pod Izdebnik, Dylągowa–„Darz Bór”, Dynów–Dąbrówka Starzeńska–Dylągowa–Pawłokoma–Dynów, Dubiecko–Rezerwat „Brodoszurki”–Winne Podbukowina–Wybrzeże–Iskań–Nienadowa–Dubiecko, Dla wytrwałych, Trasa rodzinna.</i>
Szlaki turystyczne	W przygotowaniu szczegółowy opis szlaków: pieszych – PTTK, rowerowych – <i>Szlak Nadszańskich Umocnień Linia Mołotowa, Szlak Prawem i Lewem po Ziemi Sanockiej, Szlak Ikon, Green Velo</i> , samochodowych – <i>Szlak Chasydzki, Szlak Architektury Drewnianej</i> , tematycznych – <i>Trzy Ścieżki Tożsamości – środowisko, historia, kultura</i> oraz innych – <i>Geocaching, Quest-Brzegami Błękitnego Sanu.</i>
Informacje o regionie	W przygotowaniu: <i>Rys historyczny, Kultura, Warunki naturalne, Przyrodnicze atrakcje turystyczne.</i>
Kalendarz imprez	W przygotowaniu wykaz imprez w gminach: Dynów (wiejska), Dynów (miejska), Dubiecko, Dydnia, Krzywca, Nozdrzec.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: www.pogorzedydnowskie.pl (dostęp: 17.09.2019)

Zakładka *Dla Turysty* prezentuje kompleksowe informacje, dotyczące zarówno bazy turystycznej i okołoturystycznej zlokalizowanej w poszczególnych gminach związkowych, jak i walorów krajobrazowych, przyrodniczych oraz kulturowych tego obszaru recepcji. W zakładce tej zawarto również propozycje sześciu tras rowerowych z ich szczegółowym opisem, co umożliwi wcześniejsze planowanie aktywności turystycznej. Należy oczekiwać, że niebawem zostaną

Tabela 2. Struktura i treść zakładki *Mapa Trasy Rowerowej* na oficjalnej stronie internetowej ZGTPD

Składowe zakładki	Przedmiot i zakres prezentowanych materiałów informacyjnych
Informacje o trasie	Ogólny opis <i>Trasy Rowerowej Doliną Sanu</i> – informację o przebiegu trasy, infrastrukturze turystycznej oraz o samorządach i instytucjach wspierających to przedsięwzięcie.
Przewodnik (wersja PDF)	Ilustrowany <i>Przewodnik po Rowerowej Trasie Przyrodniczo-Edukacyjno-Turystycznej „Doliną Sanu”</i> zawierający: - informacje o trasie oraz partnerach przedsięwzięcia, czyli o Związku Gmin Turystycznych Pogórza Dynowskiego i o Towarzystwie Gimnastycznym „Sokół”, - propozycje wycieczek rowerowych z mapami poszczególnych odcinków trasy w poszczególnych gminach stowarzyszonych w ZGTPD, uzupełnione informacjami o każdej z gmin oraz prezentacją występujących na ich obszarze zabytków, - informacje praktyczne, przydatne dla turysty, obejmujące: bazę adresową, bazę noclegową i gastronomiczną, galerie, muzea oraz imprezy cykliczne.

Tabela 2 (cd.). Struktura i treść zakładki *Mapa Trasy Rowerowej* na oficjalnej stronie internetowej ZGTPD

Składowe zakładki	Przedmiot i zakres prezentowanych materiałów informacyjnych
Bibliografia	Wykaz wykorzystanych przy opracowywaniu <i>Przewodnika</i> pozycji literaturowych, artykułów branżowych i prasowych, informacji ze stron internetowych oraz materiałów Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, a także imienna lista autorów zamieszczonych w <i>Przewodniku</i> fotografii.
Gmina Dynów – Tablice	Prezentacja 10 tablic (fotografie oraz treść tablic): • dwie tablice przy wejściu na ścieżkę dydaktyczno-przyrodniczą „Kopaniny” w Dylągowej: <i>Układ piętrowy lasu, Miejsce postoju,</i> • <i>Zespół zamkowo-parkowy w Dąbrówce Starzeńskiej,</i> • <i>San (plaża) w Dąbrówce Starzeńskiej,</i> • <i>Kościół pw. św. Jana Chrzciciela w Łubnie,</i> • <i>Tablica główna trasy rowerowej „Doliną Sanu”,</i> • <i>Przyroda „Doliny Sanu”,</i> • <i>Grobowiec Skrzyńskich w Bachórze,</i> • <i>Kościół pw. św. Zofii w Dylągowej,</i> • <i>Rady na odpady w Dylągowej.</i>
Miasto Dynów – Tablice	Prezentacja ośmiu tablic (fotografie oraz treść tablic): • dwie tablice przy Ośrodku „Błękitny San”: <i>San</i> oraz <i>Przyroda Doliny Sanu,</i> • <i>Zagrożenia wynikające z wysypiska śmieci,</i> • <i>Przeworska Kolej Wąskotorowa,</i> • <i>Tablica główna trasy rowerowej „Doliną Sanu”,</i> • <i>Zabytkowy układ urbanistyczny Dynowa,</i> • <i>Kościół pw. św. Wawrzyńca w Dynowie,</i> • <i>Zespół dworsko-parkowy w Dynowie.</i>
Gmina Nozdrzec – Tablice	Prezentacja 10 tablic (fotografie oraz treść tablic): • <i>Neogotycki kościół w Wołodzi,</i> • <i>Siedliska,</i> • <i>San przy promie na rzece San w Nozdrzcu,</i> • <i>Zespół pałacowo-parkowy w Nozdrzcu,</i> • <i>Tablica główna trasy rowerowej „Doliną Sanu”,</i> • <i>Kościół parafialny pw. św. Stanisława Biskupa w Nozdrzcu,</i> • <i>Rady na odpady w Hłudnie,</i> • <i>Kościół pw. Zwiastowania NMP oraz św. Piotra i Pawła w Izdebkach,</i> • <i>Dwór w Izdebkach,</i> • <i>Przyroda Doliny Sanu (kładka na rzece San w Warze).</i>
Gmina Dydnia – Tablice	Prezentacja 19 tablic (fotografie oraz treść tablic): • <i>Kościół parafialny pw. Przemienienia Pańskiego w Końskiem,</i> • <i>Dwór w Końskiem,</i> • <i>Kościół filialny pw. Matki Bożej Łaskawej w Krzywem,</i> • <i>Kościół pw. NMP Nieustającej Pomocy w Witryłowie,</i> • <i>Zagrożenia wynikające z wysypiska śmieci (oczyszczalnia w Witryłowie),</i> • <i>Przyroda Doliny Sanu (kładka na rzece San w Witryłowie),</i> • <i>Cerkiew filialna pw. Wniebowstąpienia Pańskiego w Uluczu,</i> • <i>Miejsce postojowe w Temeszowie</i>

Tabela 2 (cd.). Struktura i treść zakładki *Mapa Trasy Rowerowej* na oficjalnej stronie internetowej ZGTPD

Składowe zakładki	Przedmiot i zakres prezentowanych materiałów informacyjnych
Gmina Dydnia – Tablice	• <i>Las – najwspanialszy twór natury</i> (w Temeszowie), • <i>Kościół pw. Matki Boskiej Ostrobramskiej Temeszowie</i>, • <i>Miejsce postojowe w Jabłonicy Ruskiej</i>, • <i>Funkcje lasu</i> (Leśniczówka w Jabłonicy Ruskiej), • <i>San na promie w Krzemiennej</i>, • <i>Kościół pw. św. Michała Archanioła i św. Anny w Dydni</i>, • <i>Tablica główna trasy rowerowej „Doliną Sanu” w Dydni</i>, • <i>Kościół parafialny pw. Matki Boskiej Częstochowskiej w Jabłonce</i>, • <i>Dwór w Jabłonce</i>, • <i>Dwór w Wydrnej</i>, • <i>Kościół filialny pw. Zwiastowania NMP w Obarzymie</i>.
Gmina Dubiecko – Tablice	Prezentacja ośmiu tablic (fotografie oraz treść tablic): • dwie tablice na polu namiotowym w Słonnem: <i>San</i> oraz <i>Rady na odpady</i>, • <i>Przyroda Doliny Sanu</i> (parking na Wybrzeżu), • <i>Zespół pałacowo-parkowy w Dubiecku</i>, • <i>Tablica główna trasy rowerowej „Doliną Sanu” w Dubiecku</i>, • <i>Cerkiew pw. Podniesienia Krzyża Świętego w Dubiecku (Kresowy Dom Sztuki)</i>, • <i>Kościół modrzewiowy pw. św. Katarzyny w Bachórcu</i>, • <i>Cerkiew greckokatolicka pw. św. Dymitra w Piątkowej</i>.
Gmina Krzywcza – Tablice	Prezentacja 12 tablic (fotografie oraz treść tablic): • <i>Kościół parafialny pw. Trójcy Świętej w Babcach</i>, • <i>Kościół pw. Matki Boskiej Częstochowskiej w Skopowie</i>, • <i>Cerkiew greckokatolicka pw. Narodzenia NMP w Krzywcy</i>, • <i>Kościół parafialny pw. Narodzenia NMP w Krzywcy</i>, • <i>Tablica główna trasy rowerowej „Doliną Sanu” w Krzywcy</i>, • trzy tablice w Rezerwacie „Brzoza Czarna” w Reczpolu: <i>Miejsce postoju</i>, <i>Zagrożenia lasu</i>, <i>Rady na odpady</i>, • <i>Cerkiew pw. Matki Bożej w Reczpolu</i>, • <i>Cerkiew greckokatolicka pw. św. Szymona Słupnika w Chyrzynie</i>, • <i>Przyroda Doliny Sanu</i> (prom w Chyrzynie), • <i>San</i> (kładka na rzece San w Bachowie).

Źródło: opracowanie własne na podstawie: www.pogorzedynowskie.pl (dostęp: 17.09.2019)

udostępnione, będące wciąż w przygotowaniu, nowe elementy, zakładki dotyczące szlaków turystycznych, informacji o regionie oraz kalendarza lokalnych imprez.

Zakładka *Mapa Trasy Rowerowej* nie tylko dostarcza szerokiego spektrum informacji turystycznych oraz propozycji wycieczek rowerowych, ale przede wszystkim zawiera przewodnik promujący atrakcyjność turystyczną gmin zrzeszonych w Związku. Interesująca dla turystów może być również prezentacja tablic umieszczonych na trasie rowerowej, ponieważ umożliwia ona wcześniejsze

zapoznanie się z atrakcjami turystycznymi zlokalizowanymi w poszczególnych gminach.

Tabela 3. Struktura i treść zakładki *Błękitny San* na oficjalnej stronie internetowej ZGTPD

Elementy składowe zakładki	Przedmiot i zakres prezentowanych materiałów informacyjnych
Założenia i cele programu <i>Błękitny San</i> , list intencyjny	Kompleksowa ochrona wód Sanu i jego zlewni na Podkarpaciu, co powinno stymulować rozwój turystyki, produkcję zdrowej żywności oraz rozwój handlu i usług.
Charakterystyka rzeki San	Przedstawienie rzeki San jako głównej rzeki Bieszczad i Pogórza Przemysko-Dynowskiego, charakterystyka Doliny Sanu ze szczególnym uwzględnieniem Pogórza Dynowskiego, opis krajobrazu oraz walorów przyrodniczych.
Korzyści z realizacji programu	Wskazanie korzyści lokalnych, regionalnych, krajowych i ponadnarodowych, takich jak: czystość wód Sanu, jego dorzeczy i środowiska, mniejsza ilość zanieczyszczeń rzeki Wisły oraz Bałtyku, warunki dla rozwoju turystyki wiejskiej, produkcja czystej żywności, zachowanie walorów przyrodniczych, ratowanie ginących gatunków flory i fauny.
Galeria fotografii rzeki San	Prezentacja 66 fotografii ukazujących atrakcyjność krajobrazową rzeki oraz jej wybrzeża.
I – XVI Konferencje (lata 2004–2019)	Informacje o patronacie, organizatorach, uczestnikach konferencji oraz o wygłaszanych, referatach.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: www.pogorzedydnowskie.pl (dostęp: 17.09.2019)

Zakładka *Błękitny San* stanowi prezentację programu, jego założeń i celów w zakresie ochrony środowiska oraz promocji turystyki. Zamieszczono tu również galerię fotografii promujących atrakcyjność krajobrazową rzeki San oraz szczegółowe informacje dotyczące konferencji naukowo-technicznych, stanowiących element realizacji programu.

Tabela 4. Struktura i treść zakładki *Zdjęcia i Filmy* na oficjalnej stronie internetowej ZGTPD

Elementy składowe zakładki	Przedmiot i zakres prezentowanych materiałów
Galeria zdjęć	Fotografie dokumentujące Konferencje Naukowo-Techniczne <i>Błękitny San</i> oraz udział ZGTPD w imprezach lokalnych i regionalnych.
Galeria filmów	Film promocyjny gminy Nozdrzec.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: www.pogorzedydnowskie.pl (dostęp: 17.09.2019)

Zakładka *Zdjęcia i Filmy* stanowi wizualizację walorów turystycznych Pogórza Dynowskiego oraz działań Związku związanych z realizacją programu *Błękitny San* oraz z udziałem w imprezach regionalnych i lokalnych.

Tabela 5. Struktura i treść zakładki *Wydawnictwa* na oficjalnej stronie internetowej ZGTPD

Elementy składowe zakładki	Przedmiot i zakres prezentowanych informacji
Monografie z lat 2014–2019	Dziewięć pełnych tekstów monografii w wersji PDF.
Monografie z lat 2004–2013	Fotografie okładek oraz informacje wydawnicze o ośmiu monografiach.
Mapy, albumy, foldery z lat 1999–2016	Informacje o 20 publikacjach.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: www.pogorzedynowskie.pl (dostęp: 17.09.2019)

Zakładka *Wydawnictwa* dostarcza informacji o publikacjach w postaci książek, map, przewodników i folderów, stanowiących materiały promujące atrakcyjność turystyczną Pogórza Dynowskiego oraz działania gmin zrzeszonych w Związku w zakresie rozwoju turystyki wiejskiej i ochrony środowiska.

Należy również zauważyć, że na stronie internetowej Związku jest prezentowane Ekomuzeum *Kraina Błękitnego Sanu*, promujące sieć atrakcji turystycznych oraz walory przyrodnicze, historyczne i kulturowe sześciu gmin związkowych [www.ekomuzeum.pogorzedynowskie.pl, dostęp: 11.12.2019].

4. Ocena strony internetowej Związku Gmin Turystycznych Pogórza Dynowskiego jako instrumentu promocji turystycznej w świetle wyników badań bezpośrednich

Celem zaprojektowanego badania uczyniono diagnozę postaw potencjalnych turystów wobec atrakcyjności turystycznej Pogórza Dynowskiego oraz instrumentów tę atrakcyjność promujących, a w szczególności zbadanie ich opinii na temat strony internetowej Związku Gmin Turystycznych Pogórza Dynowskiego, stanowiącej podstawowe narzędzie promocji walorów turystycznych gmin związkowych.

Badanie, zrealizowane metodą ankietową, techniką kwestionariuszową, przeprowadzono na obszarze województwa podkarpackiego w maju 2019 r. Ankieterami byli studenci kierunku administracja w Państwowej Wyższej Szkole Techniczno-Ekonomicznej w Jarosławiu, którzy utworzyli trójśczebłową strukturę sieciową służącą doborowi próby metodą „dolepiania” i losowania sieciowego – *snowball and network sampling* [Kowal 1998, s. 33–34]. Objęta badaniem próba liczyła 180 osób, a ogólną charakterystykę respondentów zaprezentowano w tab. 6.

Wśród ankietowanych dominowały osoby młode (ponad 2/3 ankietowanych nie przekroczyło 35. roku życia), korzystające często z Internetu i relatywnie aktywniejsze turystycznie od osób starszych, szczególnie w zakresie turystyki aktywnej, której sprzyjają warunki naturalne Pogórza Dynowskiego.

Tabela 6. Ogólna charakterystyka ankietowanych

Cechy respondentów	Warianty cech	Liczba osób	Udział procentowy w ogólnej liczbie respondentów
Płeć	kobieta	93	51,7
	mężczyzna	87	48,3
Wiek	do 25 lat	54	30,0
	26–35 lat	69	38,3
	36–55 lat	48	26,7
	powyżej 55 lat	9	5,0
Miejsce zamieszkania	miasto	89	51,7
	wieś	91	48,3

Źródło: badania własne

Pierwsza część badania dotyczyła rozpoznawalności Pogórza Dynowskiego jako obszaru atrakcyjnego turystycznie, identyfikacji Związku Gmin Turystycznych Pogórza Dynowskiego oraz jego strony internetowej (tab. 7.).

Tabela 7. Popularność Pogórza Dynowskiego oraz Związku Gmin Turystycznych Pogórza Dynowskiego wśród ankietowanych

Przedmiot badania w kwestionariuszu ankiety		Liczba wskazań	Udział procentowy wskazań
Treść pytania kwestionariuszowego	Warianty odpowiedzi		
Czy słyszeli Państwo wcześniej o Pogórzu Dynowskim?	tak	109	60,6
	nie	71	39,4
Czy odwiedzili Państwo kiedyś Pogórze Dynowskie?	tak	32	17,8
	nie	148	82,2
Czy uważają Państwo, że Pogórze Dynowskie to obszar atrakcyjny turystycznie?	tak	67	37,3
	nie	17	9,4
	nie wiem	96	53,3
Czy słyszeli Państwo wcześniej o Związku Gmin Turystycznych Pogórza Dynowskiego?	tak	14	7,8
	nie	166	92,2
Czy znali Państwo wcześniej stronę internetową Związku Gmin Turystycznych Pogórza Dynowskiego?	tak	7	3,9
	nie	173	96,1

Źródło: badania własne

Pomimo że badaniem objęci zostali wyłącznie mieszkańcy województwa podkarpackiego, prawie 2/5 respondentów nie słyszało o Pogórzu Dynowskim, a ponad 80% z nich nigdy tam nie było, co potwierdza relatywnie małą rozpoznawalność tego terenu oraz jego walorów turystycznych. Jeszcze słabsza identyfikowalność charakteryzuje Związek oraz jego stronę internetową, co jest konsekwencją braku wiedzy na temat analizowanego obszaru recepcji turystycznej.

Druga część badania została poprzedzona zapoznaniem się uczestników badania ze stroną internetową Związku Gmin Turystycznych Pogórza Dynowskiego. Ankietowani oceniali zakładki strony oraz ich elementy składowe, przyznając punkty w skali 1–5. Opinie respondentów na temat atrakcyjności przekazu, przejrzystości oraz przydatności informacji dla turysty zaprezentowano w tab. 8–10.

Tabela 8. Oficjalna strona internetowa ZGTPD jako instrument promocji atrakcyjności turystycznej Pogórza Dynowskiego w opinii respondentów

Wybrane zakładki strony internetowej ZGTPD	Przedmiot oceny			
	Atrakcyjność formy przekazu	Przejrzystość informacji	Przydatność informacji dla turysty	Ocena łączna*
	Średnia ocena punktowa w skali 1–5			
<i>Dla Turysty</i>	4,6	4,6	4,8	4,7
<i>Mapa Trasy Rowerowej</i>	4,4	4,6	4,5	4,5
<i>Błękitny San</i>	3,8	4,8	3,7	4,1
<i>Zdjęcia i filmy</i>	4,2	3,9	3,9	4,0
<i>Wydawnictwa</i>	4,0	4,6	3,3	4,0
Ogólna ocena strony internetowej	4,2	4,5	4,0	4,2

* średnia arytmetyczna ocen cząstkowych: atrakcyjności, przejrzystości i przydatności informacji.

Źródło: badania własne

Zaprezentowane w tabeli 8. wyniki badania pozwalają stwierdzić, że ankietowani wysoko ocenili stronę internetową Związku (średnia ocena 4,2), przy czym najwyższe oceny (nie niższe niż 4,5) uzyskały te zakładki strony, w których zawarto informacje turystyczne, odnoszące się do walorów turystycznych oraz infrastruktury turystycznej i paraturystycznej, czyli zakładki *Dla Turysty* oraz *Mapa Trasy Rowerowej*. Szczegółowe oceny składowych tych zakładek przedstawiono w tab. 9. i 10.

Zakładka *Dla Turysty* (tab. 9.) została oceniona najwyżej z opiniowanych, zarówno pod względem atrakcyjności przekazu, jak i przejrzystości i przydatności informacji (średnie oceny od 4,6 do 4,8). Dwa z opiniowanych elementów składowych zakładki – *Co warto zobaczyć* i *Trasy rowerowe* osiągnęły średnią ocenę na poziomie 4,8 pkt, nieco niżej, ale znacząco powyżej 4,0 pkt, oceniono zawartość *Bazy adresowej*.

Zakładka *Mapa Trasy Rowerowej* (tab. 10.) zyskała również uznanie respondentów, o czym świadczą średnie oceny atrakcyjności, przejrzystości i przydatności informacji mieszczące się w przedziale 4,4–4,6 pkt. Najwyższą w tej zakładce ocenę otrzymał *Przewodnik* w wersji elektronicznej (średnia 4,9), którego atrakcyjność oceniono na 5,0 pkt w skali 1–5.

Tabela 9. Zakładka strony internetowej ZGTPD *Dla Turysty* w opinii respondentów

Elementy składowe zakładki <i>Dla Turysty</i>	Przedmiot oceny			
	Atrakcyjność formy przekazu	Przejrzystość informacji	Przydatność informacji dla turysty	Ocena łączna*
	Średnia ocena punktowa w skali 1–5			
Baza adresowa	4,0	4,4	4,9	4,4
Co warto zobaczyć	4,9	4,6	4,9	4,8
Trasy rowerowe	4,8	4,9	4,7	4,8
Szlaki turystyczne**	-	-	-	-
Informacje o regionie**	-	-	-	-
Kalendarz imprez**	-	-	-	-
Ogólna ocena zakładki	4,6	4,6	4,8	4,7

* średnia arytmetyczna ocen cząstkowych: atrakcyjności, przejrzystości i przydatności informacji,

** brak ocen – składowe zakładki w przygotowaniu.

Źródło: badania własne

Tabela 10. Zakładka strony internetowej ZGTPD *Mapa Trasy Rowerowej* w opinii respondentów

Elementy składowe zakładki <i>Mapa Trasy Rowerowej</i>	Przedmiot oceny			
	Atrakcyjność formy przekazu	Przejrzystość informacji	Przydatność informacji dla turysty	Ocena łączna*
	Średnia ocena punktowa w skali 1–5			
Informacje o trasie	3,9	4,0	4,2	4,0
Przewodnik w wersji elektronicznej	5,0	4,8	4,9	4,9
Tablice w gminach: Dydnia, Dynów (wiejska), Dynów (miejska), Dubiecko, Krzywczyna, Nozdrzec	4,4	4,9	4,3	4,5
Ogólna ocena zakładki	4,4	4,6	4,5	4,5

* średnia arytmetyczna ocen cząstkowych: atrakcyjności, przejrzystości i przydatności informacji.

Źródło: badania własne

Po zapoznaniu się ze stroną internetową Związku Gmin Turystycznych Pogórza Dynowskiego, 169 osób, czyli 94% respondentów, oceniło Pogórze Dynowskie jako obszar atrakcyjny turystycznie. Można więc stwierdzić, że strona internetowa Związku jest dobrze zaprojektowanym instrumentem promocji turystycznej, natomiast bardzo słaba jest jej identyfikowalność wśród internautów.

5. Podsumowanie

Kształtowanie profilu turystycznego gmin wymaga dużego zaangażowania ze strony władz i administracji samorządowej, a przede wszystkim dbałości o posiadane walory przyrodnicze i kulturowe, rozbudowy infrastruktury turystycznej

nej i około turystycznej, wspierania lokalnej przedsiębiorczości oraz promocji obszaru recepcji turystycznej. Lokalne samorządy mogą tworzyć struktury związkowe wspierające realizację zadań służących rozwojowi funkcji turystycznej gmin, czego przykładem jest działalność Związku Gmin Turystycznych Pogórza Dynowskiego.

W ponad dwudziestoletnim okresie działalności Związek inicjował wiele przedsięwzięć stymulujących rozwój funkcji turystycznej gmin członkowskich poprzez realizację Programu *Błękitny San*, rozbudowę niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, a przede wszystkim poprzez aktywną promocję Pogórza Dynowskiego i jego walorów turystycznych. Jednakże niezadawalająca popularność tego obszaru recepcji turystycznej determinuje konieczność większej dywersyfikacji zadań oraz narzędzi ich realizacji, a uzasadnione wydają się być propozycje takich działań, jak:

- ◆ identyfikacja form turystyki i produktów turystycznych optymalnie wykorzystujących potencjał Pogórza Dynowskiego oraz opracowanie koncepcji zintegrowanego markowego produktu turystycznego tego obszaru [Dyrda, Dyrda-Maciałek 2013, s. 192–194; Krupa 2014, s. 70–75; Dec, Krupa 2014, s. 151–152],
- ◆ stymulowanie wsparcia społecznej przedsiębiorczości turystycznej ze strony samorządów gmin członkowskich [Dyrda 2015, s. 137],
- ◆ organizowanie pomocy merytorycznej i doradztwa dla lokalnej administracji samorządowej przy tworzeniu gminnych programów opieki nad zabytkami [Dyrda, Dyrda-Maciałek i wsp. 2016, s. 176],
- ◆ popularyzowanie wśród lokalnych gospodarstw agroturystycznych idei kategoryzacji wiejskiej bazy noclegowej, co w przyszłości może się okazać istotnym czynnikiem konkurencyjności [Dyrda, Dyrda-Maciałek 2018, s. 39–41],
- ◆ poszukiwanie nowych kanałów komunikacji marketingowej oraz narzędzi efektywnej promocji Pogórza Dynowskiego jako atrakcyjnego obszaru recepcji turystycznej.

Bibliografia

1. Dec B., Krupa J., *Możliwości wzbogacenia oferty turystycznej w obszarze turystyki winiarskiej na Podkarpaciu*, [w:] *Zrównoważona turystyka szansą ochrony środowiska naturalnego, dziedzictwa kulturowego i rozwoju gospodarczego gmin Pogórza Dynowskiego*, J. Krupa (red.), ZGTPD, Dynów 2014.
2. Durydiwka M., *Czynniki rozwoju i zróżnicowanie funkcji turystycznej na obszarach wiejskich w Polsce*, Uniwersytet Warszawski, Warszawa 2012.
3. Dyrda G., *Aktywizacja lokalnej przedsiębiorczości społecznej jako czynnik rozwoju gospodarki turystycznej na Pogórzu Dynowskim*, [w:] *Kreowanie przedsiębiorczości w turystyce na terenach wiejskich oraz ochrona środowiska i dziedzictwa kulturowego*, J. Krupa (red.), Wydawnictwo ZGTPD, Dynów 2015.

4. Dyrda G., *Rola turystyki edukacyjnej w realizacji koncepcji turystyki zrównoważonej na Pogórzu Dynowskim*, [w:] *Zrównoważona turystyka szansą ochrony środowiska naturalnego, dziedzictwa kulturowego i rozwoju gospodarczego gmin pogórza Dynowskiego*, J. Krupa (red.), Wydawnictwo ZGTPD, Dynów 2014.
5. Dyrda G., Dyrda-Maciałek S., *Standaryzacja i kategoryzacja jako czynniki podnoszenia jakości bazy noclegowej obszarów wiejskich – implikacje dla Pogórza Dynowskiego*, [w:] *Ochrona dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego istotą zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego na terenie Pogórza Dynowskiego*, J. Krupa, K. Szpara (red.), Wydawnictwo ZGTPD, Dynów 2018.
6. Dyrda G., Dyrda-Maciałek S., *Uwarunkowania kreacji lokalnych produktów turystycznych na Pogórzu Dynowskim*, [w:] *Ochrona środowiska, krajobraz przyrodniczy i kulturowy Pogórza Dynowskiego a rozwój turystyki*, J. Krupa (red.), Wydawnictwo ZGTPG, Dynów 2013.
7. Dyrda G., Maciałek T., *Kształtowanie profilu turystycznego gmin Pogórza Dynowskiego*, [w:] *Ochrona środowiska, turystyka wiejska i dziedzictwo kulturowe Pogórza Dynowskiego*, J. Krupa, T. Soliński (red.), Wydawnictwo ZGTPD, Dynów 2011.
8. Dyrda G., Dyrda-Maciałek S., Maciałek T., *Programowanie działań administracji samorządowej w zakresie opieki nad zabytkami na przykładzie wybranych gmin turystycznych Pogórza Dynowskiego*, [w:] *Problemy ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego w rozwoju turystyki*, J. Krupa (red.), Wydawnictwo ZGTPD, Dynów 2016.
9. Kaperka I., *Rola samorządu terytorialnego w gospodarowaniu i zarządzaniu przestrzenią turystyczną*, Oficyna Wydawnicza AFM, Kraków 2016.
10. Kowal J., *Metody statystyczne w badaniach sondażowych rynku*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1998.
11. Krupa J. (red.), *Nowoczesne metody i narzędzia wsparcia rozwoju małych destynacji turystycznych*, Wydawnictwo ZGTPD, Dynów 2014.
12. Kuźniar W., *Aktywność marketingowa gmin i jej oddziaływanie na rozwój turystyki wiejskiej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2013.
13. Majewska J., *Samorząd terytorialny w kształtowaniu funkcji turystycznej gminy*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań 2012.
14. Pasieczny J., *Profile gmin w Polsce – zarządzanie rozwojem i zmianami*, Wydawnictwo Naukowe Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2008.

Źródła internetowe

15. www.dubiecko.pl (dostęp: 17.09.2019).
16. www.dynow.pl (dostęp: 17.09.2019).
17. www.ekomuzeum.pogorzedydnowskie.pl (dostęp: 11.09.2019).
18. www.gmina.dynow.pl (dostęp: 17.09.2019).
19. www.gminadydunia.pl (dostęp: 17.09.2019).
20. www.krzywacza.pl (dostęp: 17.09.2019).
21. www.nozdrzec.pl (dostęp: 17.09.2019).
22. www.pogorzedydnowskie.pl (dostęp: 17.09.2019).

